

Literatura →

Fantasiaren ahalmenez gozaten

Alex Gurrutxaga

Hamazazpi urte pasatu dira Basauriko Euskarabala Lehiaketa martxan jarri zutenetik, eta aurtin argitaratu dute saritutako ipuinekin osatutako hirugarren bilduma. *Bero hezeak* (2001) izan zen lehen alea, *Basa gurina* (2006) bigarrena, eta *Esku hori!* hauxe du gu azkena (aurrekoak bezala, Txalapartaren Literotura sailean). Hamabost egileren hamasei ipuin biltzen ditu bildumak, esan gabe doa, guztiak ere erotikoak.

Ez dute guztiak maila berbera, ez dira guztiak orijinalak, topikoak ere badaude, batzuek ez diote tentsioari eusten, eta narrazio teknikak ez dira beti distiratsuak. Alabaina, oro har bilduma ederra eta gomendagarria da.

Erotismoak ez du mugarik, eta pertsonaien aniztasuna nabaria da bilduman: neska-mutil gazteak, apaiza, alarguna, itsua, emagaldua, eta katu bat ere bada Imanol Epelderen fikzio fantastikoa. Erotismoak, bestalde, kide hurbila du fantasia; hain zuzen, fantasiari eta haren indar berrazaleari gorazarre egiten dio

Edorta Jimenezek hitzaurrean. Octavio Pazek saiakera ezagun batean idatzi zuenez, «irudimena da ekinga erotikora nahiz ekinga poetikora eramaten gaituen». Horretan antzekoak dira, bada, literatura eta erotismoa: fantasiak gidatzen gaitu bietan.

Bildumaren beste ezaugarrietako bat da erotismoaren gradua agertzea. Erotismoa iradokizun soilik da batzuetan (Karme Arrietaren ipuinean), beste batzuetan sexu esplizitu eta iradokizun nahasketa (Txema Perezenean), eta tarteka baita pornografia ere (alegia, irakurlea kitzikatzea helburu duen sexu irudikapena, Estitxu Arozenarenean).

Ezin uka nobelatan eszena erotikoak ohikoak—eta kasik beharrezkoak—direla, baina ipuinotan erotismoa ez da digresio bat edo eszena berezi bat, ipuinen mamiarekin erlazionatutako zerbait baizik. Horrek ez du esan nahi ipuinaren oinarri bakarra sexua denik beti; izan ere, ipuin gehienetan marko zabalago baten parte da sexua. Iratxe Esnaolak, esaterako, bira interesgarria ematen dio krema emateko eskaera tipikoari 65 urteko emaku-

mea protagonista duen *Egin sedean*; pasadizoak balio dio adinaz, emakumeaz eta sexuaz ironia puntu batez pentsarazteko. Josu Unzueta *Absentzien kronika* ipuinean ere sexua pertsonaiaren bizitzaren atal bat da soilik: pertsonaia dekadente baten gogoetegi segituz, narrazio ona idatzi du Unzuetak. Itziar Abadek politikoa eta erotismoa uztartzen ditu bere ipuinean, eta Alvaro Rabellik, azken adibide bat jartzearen, alkohol eta sexuz betetako *travelling* azkarra eraiki du.

Alabaina, ipuin batzuetan erotismoa ez dago zerbait handiago-

'ESKU HORI'

- **Idazleak.** Hainbat.
- **Argitaletxea.** Txalaparta.
- **Urtean.** 2012

aren barnean, pornografia da nagusi, eta horregatik, oinarrikoa da narrazioaren bidez irakurlearen fantasia martxan jartzea. Mota horretako narrazio lortuena-koak esango nuke Aitor Mongeren *Hogei urte* eta Eneritz Duesoren *Gurpila* direla (ipuin honen ideia oso orijinala ez den arren).

Fantasia elikatzeari lotuta, erotismoak sentsazioak transmititu behar ditu. Horretarako zentzumenen bidezko deskribapen tarra jotzen dute idazleek, pertsonaien ukimena, ikusmena edota usaimena adi jarririk. Gainera, sentsazio horien adierazpena irudi eta sinbolo iradokitzaileen bidez indartzeko ahalegina aipagarria da ipuin askotan. Esate baterako, Alvaro Iribarren ipuinean basoa eta ibaia ageri dira erotismoaren espazio idiliko gisa, Karme Arrietaren ipuinean zigarroa elementu klabea da, itsasoa ere ez da ipuin gutxitan agertzen...

Azken batean, bilduma ederra da *Esku hori!*, eta oso egokia da literaturaz eta erotismoaz gozateko: liburu ona delako eta (hau ez esan inori) esku bakarrarekin idatziak esku bakarrarekin irakurri behar omen direlako.

'IZEKO ELI ETA BIKO'

- **Egilea.** Xabier Olaso.
- **Argitaletxea.** Ibaizabal.
- **Bilduma.** Matxinsaltoa.

Zortzi urtetik aurrerako haurrentzat idatzi du Olaso *Izoko Eli eta biko* xamagari hau. Aneren izekorik kutunena da Eli. Bidaia zale porrokatua da izeko, eta bidaia batean lortu zituen Obaba-Ibibi-Bobo zuhaixka-hazi misterioitsuak. Ane arduratuko da haiek zain-tzeaz.

'BERTSOLA ETA GATAZKA POLITIKOA'

- **Aldizkaria.** Bertsolari.
- **Egilea.** Hainbat.
- **Zenbakia.** 87.a.

Antxoka Agirrek jaso du Ramon Labaien, Jesus Egiguren, Juan Karlos Izagirre, Andoni Egaña eta Jon Maiaren arteko solasaldia *Bertsola eta gatazka politikoa* izenburupean. Politikaz eta bertsoz politikoz, edota politikaz bertsoan.

'DAMUTZEN EZ DIRENAK'

- **Egilea.** Itxaso Araque Barriuso.
- **Argitaletxea.** Elkar.

Augustin Zubikarai bekarekin, *Damutzen ez direnak* idatzi du Itxaso Araque, Goldman Sachs inbertsio bankuan goi mailako postu bat lortzen duen Stuart gazteari buruz. Hiru pertsonailetako bat da hura. Fikzio hau hiruk osatzen baitute hiruk hiritan: Londres, Berlin eta Milanen.

↓ Haur eta gazte literatura

Zer da bizitzeko ezinbesteko?

Beti ongi etorria eta txalotua den Mariasun Landa bi obra berriekin etorri zaigu euskal literaturaren plazara: *Mari-kanta eta inurria* Erein argitaletxearekin kaleratu duen inurria eta txixarra fabularen bertso librea eta *Maitagarria eta desioa*, hemendik aurrera aipagai izango duguna.

Eleberri izateko bidean geratu den narrazio luzea, amandre ipuinen ezaugarriak baliatuaz idatzita dago, baina idazlearen erara, libreki interpretatuta, bereziki errealismo kritikorako duen joerari jarraituz.

'MAITAGARRIA ETA DESIOA'

- **Egilea.** Mariasun Landa.
- **Argitaletxea.** Elkar.
- **Ilustratzailea.** M. Gurrutxaga

Izan, aurretik idatzi zuen ipuin baten luzapena omen da (*El ha-da y el deseo* A las buenas y a las malas, Anaya), behinola idatzitako ipuin izenakideak gehiagorako ematen zuela irizita.

Idazlearen hitzetan obra honetan aldarrikatzen den ideia nagusia «gauza okerrean ez da gure desioak ez betetzea, baizik deseatzeari uztea da».

Narrazioak protagonistaren biografia osoa kontatzen du bere hamabi ataletan, eta irakurketan murgildu naizen eran garapen faltaren sentipena biziatgotuz joan zaiz. Izan ere, atala amaitzen ari zitzaidala ohartu naizen bakoitzean pena sentitu dut, gehiago luzatu ez delako. Liburuak, oro har, sentipen horixe utzi dit, adierazi nahi den mezuari garapen luzeagoa eman ez izanaren pena, istorio eder honen aitzakiatan.

Liburua Maite Gurrutxagaren zortzi irudirekin hornituta dator, koloretan, urmargoak eta tinta estapanpua dirudien teknika mistoarekin, harri eternalen antzera. ■ **IMANOL MERCERO**

Tristeia baina polita

Halaxe esan zuen nire ondorengo irakurleak amaitu genuenean: «Tristeia da, baina polita». Oso polita dela esango nuke nik, eta oso tristeia ere bai. Formatu handiko liburu honek album irudidunentzako nazioarteko Compostela saria irabazi du, 2012ko bosgarrenaldi honetan. Lana aho batez saritute dute, eta hau azpimarratu behar da: 256 proposamenen artean aukeratu baitute.

Irudiak txundigarriak dira, indar handikoak, ikatz-ziriz zurbeltzen eginak, paper lodieran zakartasuna agerian dutelarik.

'HEGAZTIK'

- **Idazleak.** Julia Diaz Garrido & Daniel Alvarez Hernandez.
- **Argitaletxea.** Pamiela-Kalandraka.

Irudietan hegazti antropomorfoak proposatzen dira, giza-itxurakoak eta gizakiarena egiten. Gizakiarena egite hori baita, funtsean, obraren mezua eta ondorengo hausnarketa: gure espeziearen ibilbide historikoa errepasatzea, izandako aurrerapen eta kontraesanak agerian utzita, indarra tonu mingarriko kritika batean jarrita.

Irudi eskasia nabari den bezala, testua ere oso laburra da, seguruenik laburregia lanari darrion mezua taxuz adierazteko, eta irakurlearen konplizitatea eskatzen du, abiatutako diskurtsoari falta zaizkion argudioak gehitu eta eskainitako jarraibidea eranstea. Hain zuzen hori baita liburu honek duen arrisku handiena, haur literatura delakoan, haur bati kontatzen hastea eta erdibidean konturatzea bizitzari buruzko gakoak mahai gainean jarri gabe zaila dela amaitzea, eta are zailagoa haiez hitz egitea haurra zapuztu gabe. Onena, bakoitzak bere ondorioak isiltasunean ateratzea, ezta? ■ **I. MERCERO**